บทที่ 4
วิธีการดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะอธิบายถึงวิธีการดำเนินการวิจัยและขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4.1 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการศึกษาทั้งหมดแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังภาพที่ 4.1

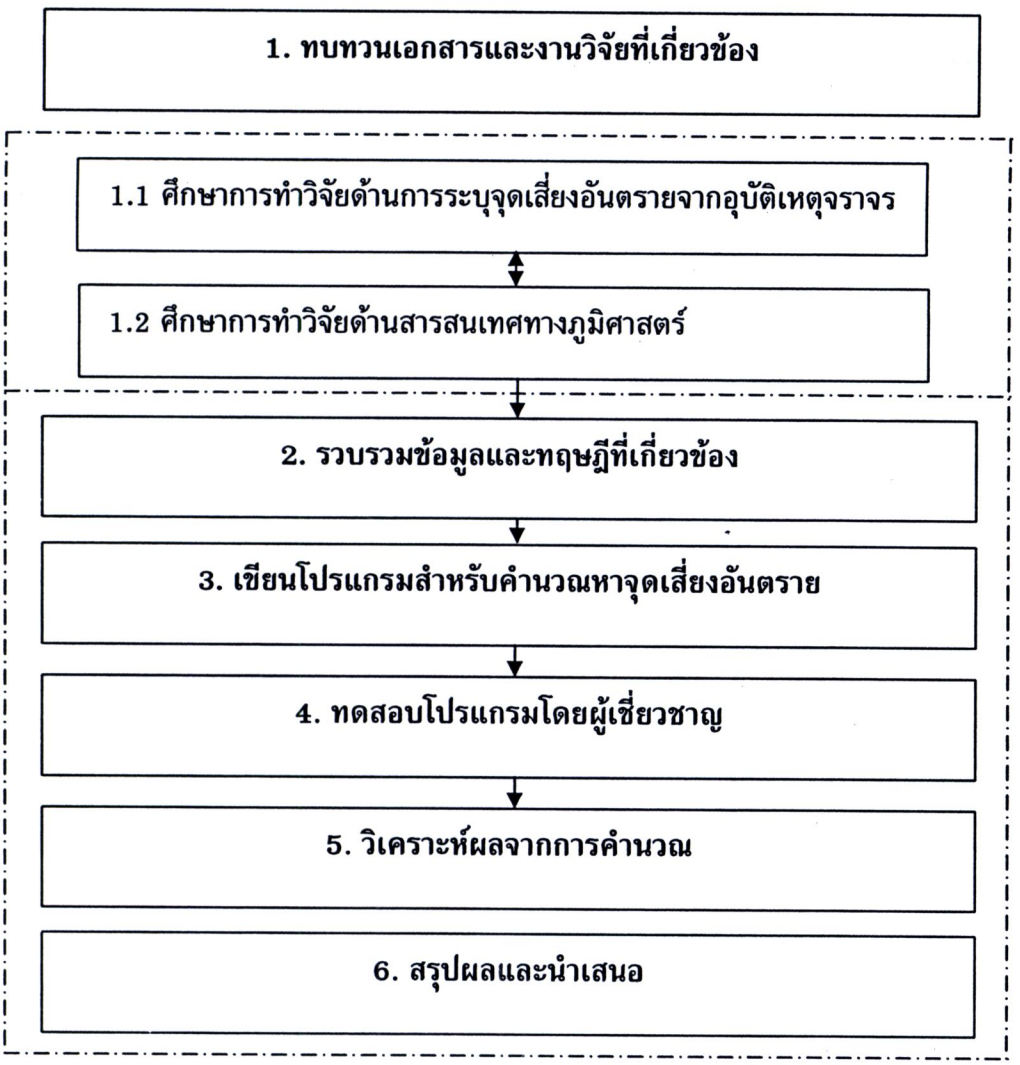

ภาพที่ 4.1 แสดงขั้นตอนการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยคือ 1) ศึกษาการทำวิจัยด้านการระบุจุดเสี่ยงอันตรายจากอุบัติเหตุจราจร และ 2) ศึกษาการทำวิจัยด้านสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้านอุบัติเหตุจราจรทางบก สถิติการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงในประเทศไทย ข้อมูลปริมาณจราจรแต่ละเส้นทางบนทางหลวงในประเทศไทย ข้อมูลรายละเอียดของเส้นทาง แผนที่ทางหลวง และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุจราจร การคำนวณหาจุดเสี่ยงอันตรายจากอุบัติเหตุจราจรทางบก และการใช้งานระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ขั้นตอนที่ 3 เขียนโปรแกรมสำหรับคำนวณหาจุดเสี่ยงอันตรายจากอุบัติเหตุจราจรทางบก ผู้วิจัยได้เขียนโปรแกรมโดยใช้ภาษาซีชาร์ปช่วยในการคำนวณและเชื่อมโยงไปยังโปรแกรม Arc GIS 9.2

ขั้นตอนที่ 4 หลังจากเขียนโปรแกรมเสร็จเรียบร้อยก็ให้ผู้เชี่ยวชาญของสำนักอำนวยความปลอดภัย กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม ดำเนินการทดสอบการใช้งาน หากโปรแกรมที่ใช้งานไม่เหมาะสมก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่

ขั้นตอนที่ 5 หลังจากการเขียนโปรแกรมและได้ตรวจสอบและแก้ไขจนเหมาะสมแล้วก็ดำเนินการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการคำนวณหาจุดเสี่ยงอันตรายจากโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 เมื่อได้วิเคราะห์ผลแล้วก็ดำเนินการสรุปผลที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น และนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่าง ๆ

4.2 วิธีวิจัย

ในการวิจัยนั้นได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

4.2.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติการเกิดอุบัติเหตุ ปริมาณจราจรและข้อมูลทางกายภาพของถนน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจากสำนักอำนวยความปลอดภัย กรมทางหลวง ของปี พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2551 ซึ่งในการเก็บสถิติอุบัติเหตุและปริมาณจราจรนั้น กรมทางหลวงจะให้หน่วยงานในภูมิภาคที่ดูแลพื้นที่รวบรวมข้อมูลในแต่ละปี ซึ่งข้อมูลส่วนนี้เป็นฐานข้อมูลที่อยู่ในรูปไฟล์ที่มีนามสกุล .dbf สำหรับไฟล์ที่นามสกุล .dbf เป็นไฟลฐานข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นมาจากโปรแกรมฐานข้อมูลที่เรียกว่าโปรแกรม Foxpro ซึ่ง .dbf คือนามสกุลของ Table ที่สร้างขึ้น เช่น table1.dbf ความหมายก็คือตารางที่ถูกสร้างขึ้นจะเห็นว่ามันมีนามสกุลเป็น.dbf ซึ่งเป็นนามสกุลของตารางทุกตาราง สำหรับ Tables เป็นคำเรียกแฟ้มข้อมูลที่เก็บอยู่ภายใต้ระบบฐานข้อมูลเป็น Logical ส่วน File เป็น Physical จึงนิยมใช้ระบบฐานข้อมูล และเรียกใช้ Tables ซึ่งไม่ว่าจะมีแฟ้มข้อมูลมากหรือน้อยก็ตาม สามารถนำมาใช้ได้และข้อมูลในส่วนนี้กรมทางหลวงก็ยังได้นำมาสรุปสถิติอุบัติที่เกิดขึ้นด้วย ส่วนข้อมูลแผนที่ทางหลวงสำนักบำรุงทาง กรมทางหลวง

ได้ทำแผนที่โดยใช้ GPS ในการกำหนดพิกัดของถนนแต่ละเส้นทางและมาสร้างแผนที่ด้วยโปรแกรม Arc GIS อยู่ในรูปของ Shape file

4.2.2 การพัฒนาโปรแกรมด้วยภาษา ซีซาร์ป เพื่อทำการคำนวณและเชื่อมต่อข้อมูลไปยังโปรแกรม Arc GIS โดยการจำแนกข้อมูลโดยแบ่งตามจำนวนช่องจราจรจากไฟล์ database ชื่อไฟล์ accident 4951.dbf โดย คอลัมน์ standart จะมี code รหัสที่บอกลักษณะทางกายภาพถนน เช่น 11223 ตัวเลขลำดับที่ 2 นับจากซ้ายจะบอกถึงช่องจราจรว่ามีฉนวนกั้นหรือไม่ ซึ่งความหมายของตัวเลขคือ เลข 1 หมายถึง ถนนที่มีฉนวนกั้นกลางและมีทางขนาน เลข 2 หมายถึง ถนนที่มีฉนวนกั้นกลางแต่ไม่มีทางขนาน เลข 3 หมายถึง คือถนนที่ไม่มีฉนวนกั้นกลาง ส่วนช่องจำนวนได้นำข้อมูลจากไฟล์แผนที่ชื่อไฟล์ centerline_inv.dbf จะมี code ที่ใช้เชื่อมโยงชุดข้อมูล และจำแนกข้อมูลออกเป็น 9 ชุดข้อมูลดังนี้

ข้อมูลชุดที่ 1 ถนนจำนวน 2 ช่องจราจร
ข้อมูลชุดที่ 2 ถนนจำนวน 4 ช่องจราจรมีฉนวนกั้นกลางไม่มีทางขนาน
ข้อมูลชุดที่ 3 ถนนจำนวน 4 ช่องจราจรไม่มีฉนวนกั้นกลาง
ข้อมูลชุดที่ 4 ถนนจำนวน 6 ช่องจราจรมีฉนวนกั้นกลางและมีทางขนาน
ข้อมูลชุดที่ 5 ถนนจำนวน 6 ช่องจราจรมีฉนวนกั้นกลางและไม่มีทางขนาน
ข้อมูลชุดที่ 6 ถนนจำนวน 6 ช่องจราจรไม่มีฉนวนกั้นกลาง
ข้อมูลชุดที่ 7 ถนนมากกว่า 6 ช่องจราจรมีฉนวนกั้นกลางและมีทางขนาน
ข้อมูลชุดที่ 8 ถนนมากกว่า 6 ช่องจราจรมีฉนวนกั้นกลางและไม่มีทางขนาน
ข้อมูลชุดที่ 9 ถนนมากกว่า 6 ช่องจราจรไม่มีฉนวนกั้นกลาง

โดยพิจารณาถนนในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงเป็นถนนนอกเมืองทั้งหมด เหตุเพราะว่าถนนที่อยู่ในพื้นที่ในเมืองส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยราชการอื่น เช่น เทศบาล

หลังจากจำแนกข้อมูลได้เรียบร้อยแล้วนำข้อมูลแต่ละชุดมาแบ่งช่วงถนนออกเป็นทุก ๆ 200 เมตร และนำข้อมูลปริมาณจราจรมาใช้พิจารณาจากไฟล์ database ชื่อ AADT4951.dbf จากไฟล์ข้อมูลปริมาณจราจรแต่ละช่วงถนนมากำหนดลงในแต่ละช่วงทุก ๆ 200 เมตร

ในการคำนวณโดยการเขียนโปรแกรมด้วยภาษา ซีซาร์ป (Microsoft Visual C# 2008) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 หาค่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุอุบัติเหตุเฉลี่ยของถนน “t” เมื่อ t คือ ข้อมูล ชุดที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 และข้อมูลชุดที่ 9 และแบ่งถนนแต่ละชุดข้อมูลเพื่อจารณาช่วงละ 200 เมตร และดำเนินการคำนวณ ได้จากสูตรดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

$$ACR_t = \frac{N_t \times 10^6}{L_t \times AADT_t \times 1095} \quad (1)$$

เมื่อ ACR_t = อัตราการเกิดอุบัติเหตุเฉลี่ยของถนน “t” (จำนวนอุบัติเหตุต่อล้านคัน-กิโลเมตร)

N_t = จำนวนการเกิดอุบัติเหตุรวมในถนน “t”

L_t = ความยาวถนนรวมของถนน “t” (กิโลเมตร)

$AADt_t$ = ปริมาณจราจรเฉลี่ย ใน 1 วันเฉลี่ยทั้งปี (3 ปี) ของถนน “t” (คันต่อวัน)

1095 = 365 x จำนวนปีที่พิจารณา (3 ปี)

หลังจากคำนวณหาค่า อัตราการเกิดอุบัติเหตุเฉลี่ยของถนนทั้ง 9 ชุดข้อมูลแล้ว

ขั้นตอนที่ 2 หาค่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุวิกฤตสำหรับช่วง 0.200 กิโลเมตร ได้จากสูตรดังนี้

$$CCR_t = ACR_t + K\sqrt{\frac{ARC_t \times 10^6}{AADT \times 1095}} + \left[\frac{10^6}{2 \times AADT \times 1095}\right] \quad (2)$$

เมื่อ CCR_t = อัตราการเกิดอุบัติเหตุวิกฤตของถนน “t” (จำนวนอุบัติเหตุต่อล้านคัน-กิโลเมตร)

ACR_t = อัตราการเกิดอุบัติเหตุเฉลี่ยของถนน “t” (จำนวนอุบัติเหตุต่อล้านคัน-กิโลเมตร)

$AADT$ = ค่าเฉลี่ยปริมาณจราจรเฉลี่ย ใน 1 วันเฉลี่ยทั้งปี (3 ปี) ของถนนแต่ละกลุ่ม (คันต่อวัน)

K = ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 95% ใช้ 1.645 (คิดถนนทางหลวงเป็นถนนนอกเมือง)

1095 = 365 x จำนวนปีที่พิจารณา (3 ปี)

ขั้นตอนที่ 3 หาค่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุของแต่ละช่วง 200 เมตรของถนนที่พิจารณาจากสูตรดังนี้

$$CR_s = \frac{N_s \times 10^6}{L_s \times AADT_s \times 1095} \quad (3)$$

เมื่อ CR_s = อัตราการเกิดอุบัติเหตุของถนนแต่ละประเภท (จำนวนอุบัติเหตุต่อล้านคัน-กิโลเมตร)

N_s = ผลรวมจำนวนอุบัติเหตุ 3 ปี ในแต่ละช่วงถนน

L_s = ความยาวช่วงถนนที่พิจารณา (0.20 กิโลเมตร)

$AADT_s$ = ปริมาณจราจรใน 1 วัน เฉลี่ย 1 ปี บริเวณช่วงถนน (3 ปี)

1095 = 365 x จำนวนปีที่พิจารณา (3ปี)

หลังจากได้ค่าทั้ง 3 จากทั้ง 3 สมการ ก็จะนำค่า อัตราการเกิดอุบัติเหตุมาพิจารณาหาจุดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ โดยค่า อัตราการเกิดอุบัติเหตุที่มีค่ามากกว่าค่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุวิกฤตถือว่าจุดนั้นเป็นจุดเสี่ยงอันตรายบนทางหลวง ดังสมการ

$$Critical\ldots Ratio = \frac{CR_s}{CCR} \geq 1.00$$ แสดงว่าจุดนั้นเป็นจุดเสี่ยงอันตรายจากการเกิดอุบัติเหตุ

จากการคำนวณและได้จุดที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุแล้วจุดต่าง ๆ จะแสดงอยู่บนแผนที่ทางหลวง โดยสามารถเข้าไปดูรายละเอียดแต่ละจุดได้

<u>ขั้นตอนที่ 4</u> การแสดงผลจากการศึกษาระบุจุดอันตรายบนถนนทางหลวงในประเทศไทยนั้น หลังจากได้ทำการคำนวณ แสดงผลบนแผนที่ โดยใช้ โปรแกรม Arc GIS 9.2 และยังใช้ข้อมูลทางด้านภูมิศาสตร์แสดงผลเปรียบเทียบเพื่อ เรียงลำดับความสำคัญของจุดอันตราย และบ่งบอกถึงเหตุผลทางกายภาพ อย่างไหนมีเกิดจุดเสี่ยงอันตรายต่ออุบัติเหตุจรจรได้มาโดยการเปรียบเทียบค่า CCR ถนนประเภทใดมีค่า CCR มากแสดงว่าถนนประเภทนั้นอันตรายมากกว่า

4.2.3 การวิเคราะห์หาจุดอันตรายของการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก

4.2.3.1 เริ่มต้นทำงานของระบบ

การวิเคราะห์จุดอันตรายบนทางหลวงเริ่มต้นด้วยการเปิดโปรแกรม ซึ่งใช้ได้กับระบบปฏิบัติการวินโดว์ XP ขึ้นไป โดยการเปิดโฟล์เดอร์ที่ชื่อโปรแกรมหาจุดเสี่ยงอันตรายบนทางหลวงแล้ว double click ที่ Application program ที่ได้สร้างขึ้นมาชื่อ “DGPInstaller.exe” เพื่อดำเนินการติดตั้งโปรแกรม ดังรูปที่ 4.2 หลังจากนั้น ดำเนินการเปิดโปรแกรม ArcGIS 9.2 โดยการเข้าไปที่ start < All Program < ArcGIS < Arcmap ดังรูปที่ 4.3 หลังจากนั้นให้เรียกใช้งาน Application program ที่ได้ติดตั้งไปแล้วข้างต้นตามขั้นตอน ดังรูปที่ 4.4, 4.5, 4.6, 4.7 และ 4.8

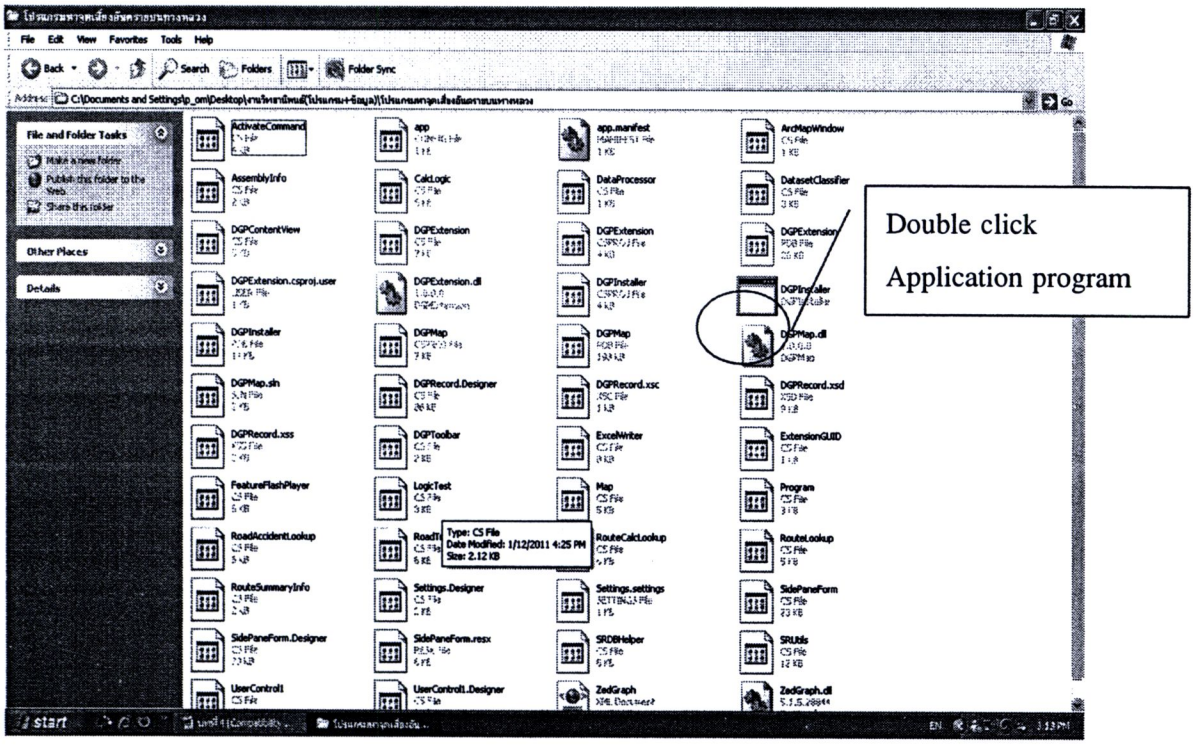

ภาพที่ 4.2 ขั้นตอนการติดตั้ง Application program

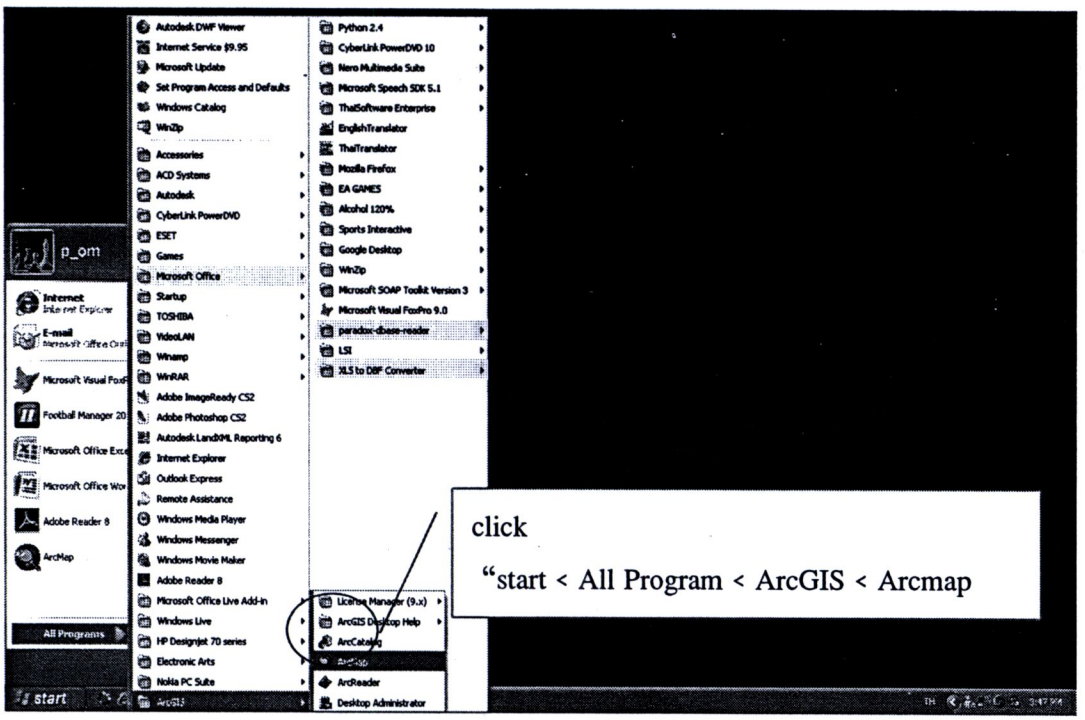

ภาพที่ 4.3 ขั้นตอนการเรียกใช้งานโปรแกรม ArcGIS

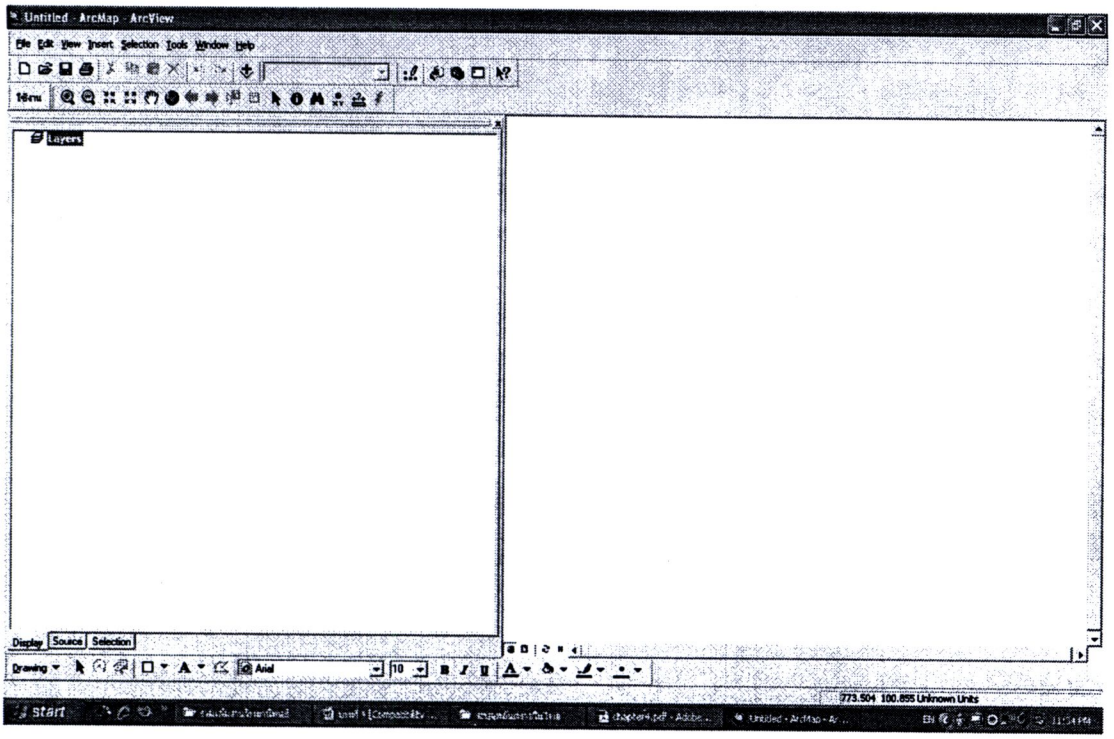

ภาพที่ 4.4 ผลลัทธ์ของการเปิดโปรแกรม Arcmap

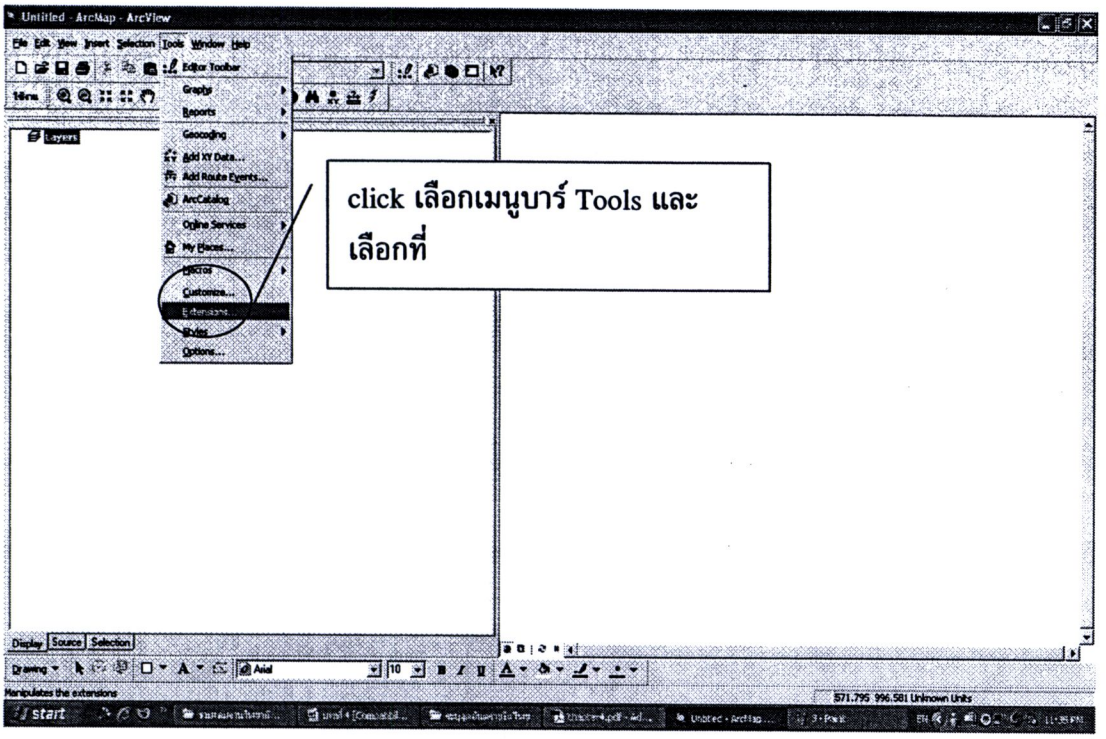

ภาพที่ 4.5 แสดงถึงการเลือกใช้งาน Application program ใน Arcmap

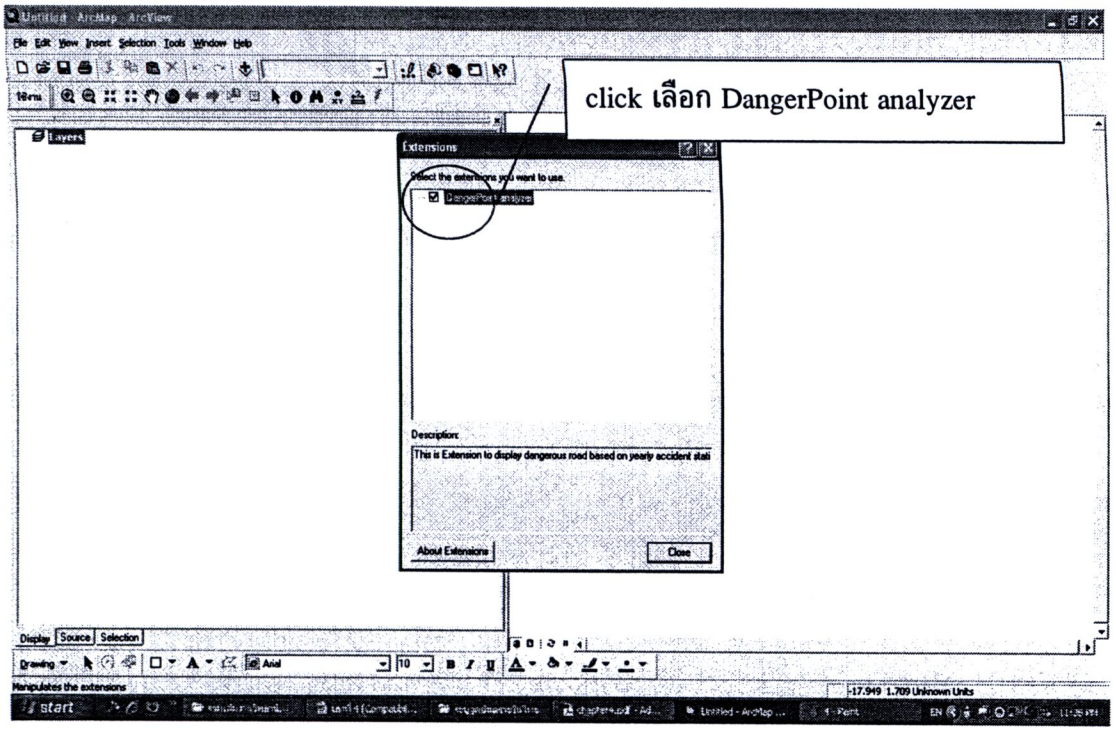

ภาพที่ 4.6 แสดงการเลือก Application program ชื่อ "DangerPoint analyzer

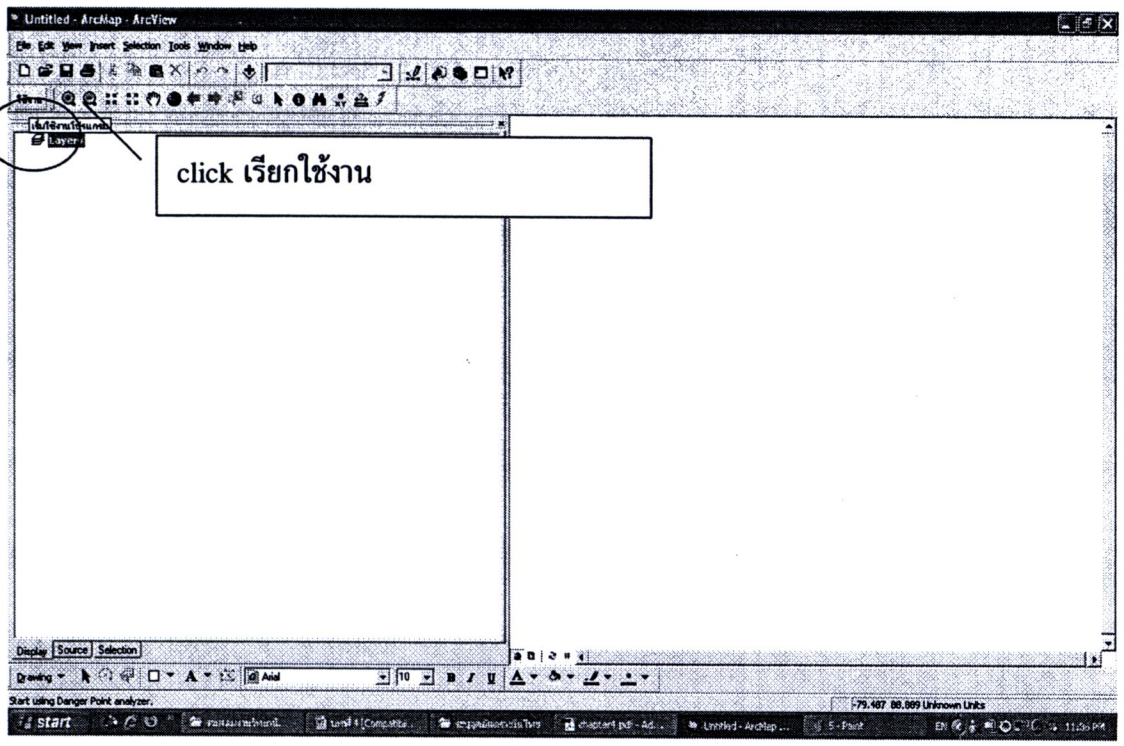

ภาพที่ 4.7 แสดงการเรียกโปรแกรมใช้งาน

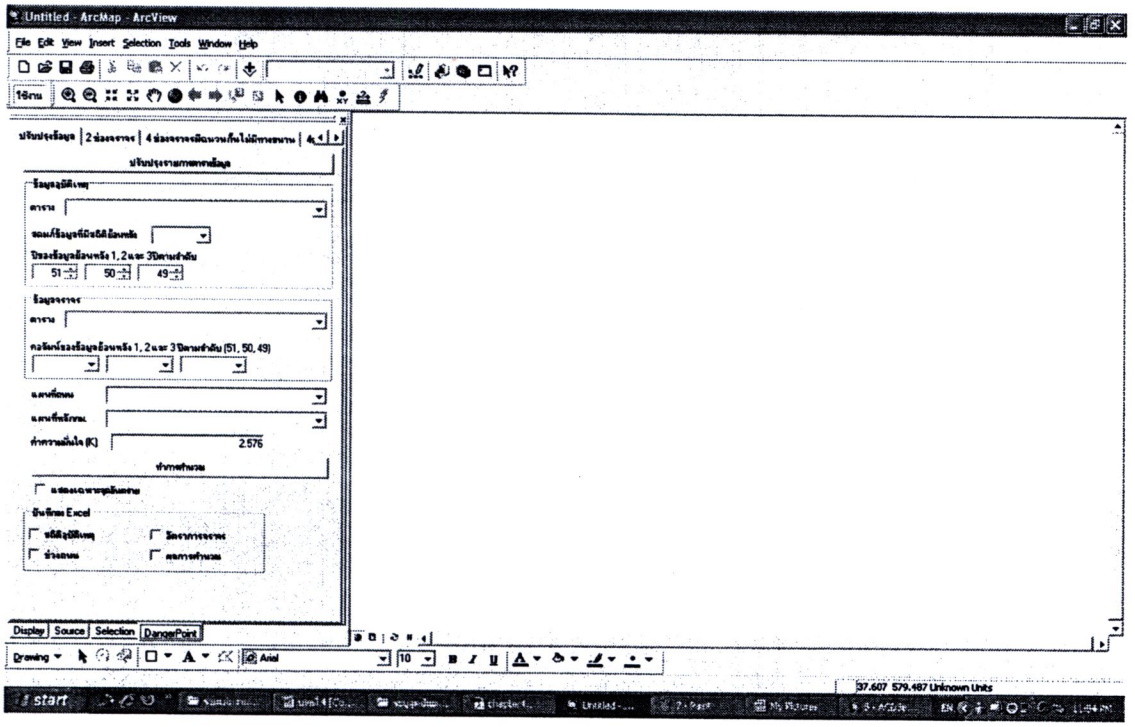

ภาพที่ 4.8 แสดงรูปร่างของ Application program ที่ใช้งานคู่กับ ArcMap

4.2.3.2 การนำเข้าข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ก็จะเป็นการนำเข้าข้อมูลที่จะดำเนินการวิเคราะห์ได้แก่ ข้อมูลอุบัติเหตุ ข้อมูลปริมาณจราจร ข้อมูลแสดงลักษณะทางกายภาพของถนน และโครงข่ายทางหลวง โดยการ Click ที่ปุ่ม Add data จะทำให้ "Input file" Dialog Box ถูกเปิดขึ้น จากนั้นเลือกข้อมูลที่จะนำเข้าที่ใช้ในการคำนวณ แล้ว Click ที่ปุ่ม Add ซึ่งไฟล์ข้อมูลอุบัติเหตุจะอยู่ในไฟล์ชื่อ "accident4951.dbf" ส่วนไฟล์ข้อมูลปริมาณจราจรจะอยู่ในไฟล์ชื่อ "AADT4951.dbf" และไฟล์โครงข่ายแผนที่ทางหลวงจะอยู่ไฟล์ชื่อ "km_1.shp" และ "centerline_inv.shp" ดังรูปที่ 4.9

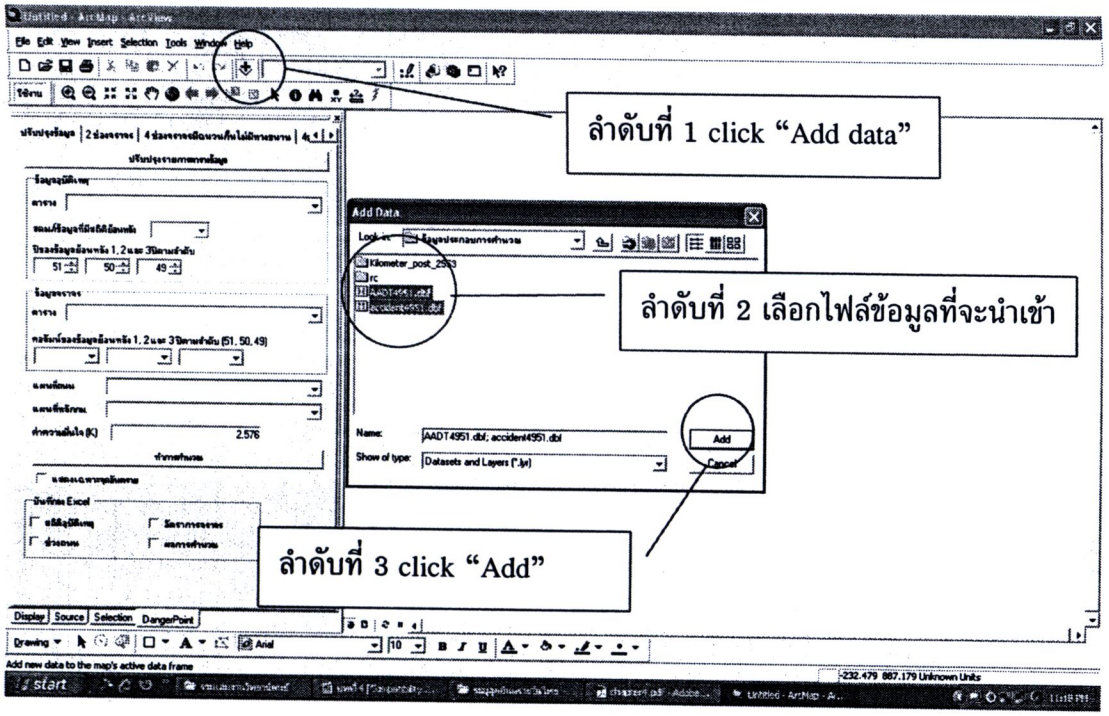

ภาพที่ 4.9 แสดงขั้นตอนการนำเข้าข้อมูล

4.2.3.3 การคำนวณและประมวลผล

ในขั้นตอนนี้หลังจาก Add ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ดำเนินการ click ไปที่ ปรับปรุงรายการตารางข้อมูล แล้วเลือกข้อมูลอุบัติเหตุและข้อมูลปริมาณจราจร ตามปี พ.ศ. ที่ต้องการให้โปรแกรมคำนวณ แล้วก็เลือกการแสดงผลให้แสดงเฉพาะจุดอันตรายและบันทึกลงใน Excel เฉพาะผลการคำนวณเพราะไม่ใช่นั้นโปรแกรมจะทำการประมวลผลนานมาก แล้ว click ที่ “ทำการคำนวณ” ดังรูปที่ 4.10 จากนั้นรอประมาณ 1 นาที โปรแกรมก็จะถามว่า “เริ่มบันทึกข้อมูล Excel” ให้กด “ok” ดังรูปที่ 4.11 หลังจากนั้นโปรแกรมจะทำการวิเคราะห์และประมวลผลบันทึกข้อมูลไปยัง Excel และเก็บไว้ที่ Desktop โดยโปรแกรมจะถามว่า “เสร็จสิ้นการบันทึกข้อมูลไปที่ Data_xxxxxxx.xls “ให้กด “ok” เป็นการสิ้นสุดการคำนวณและประมวลผล ดังรูป 4.12

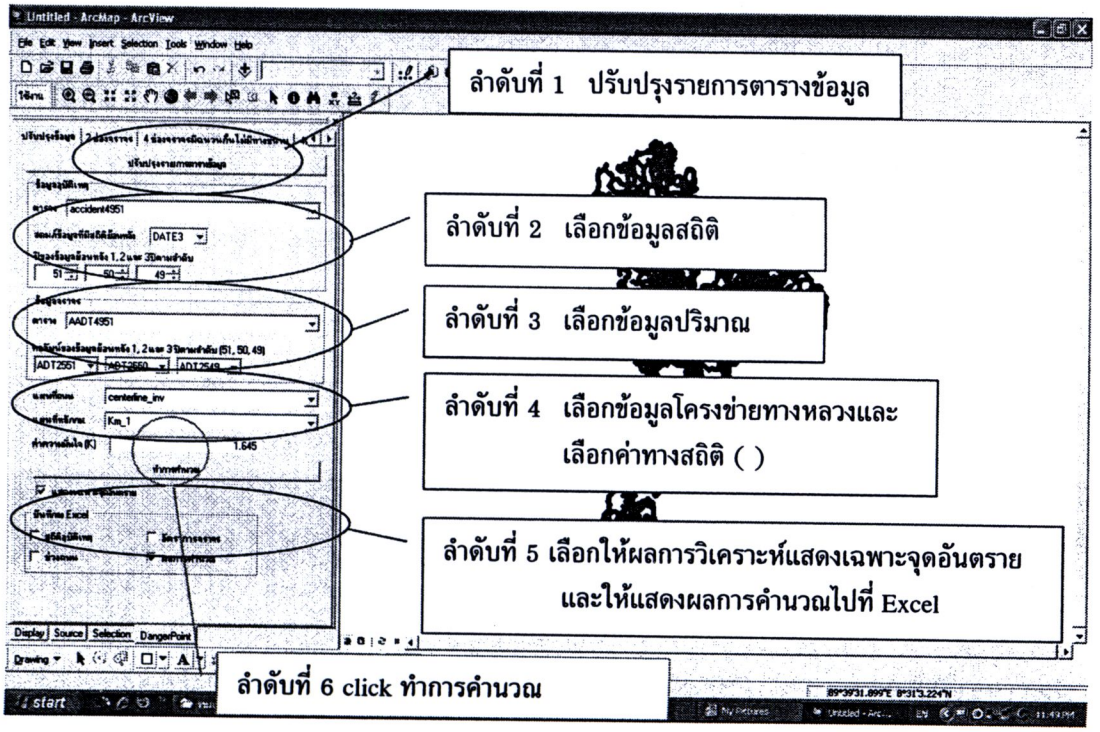

ภาพที่ 4.10 แสดงขั้นตอนการเลือกข้อมูลมาใช้คำนวณ

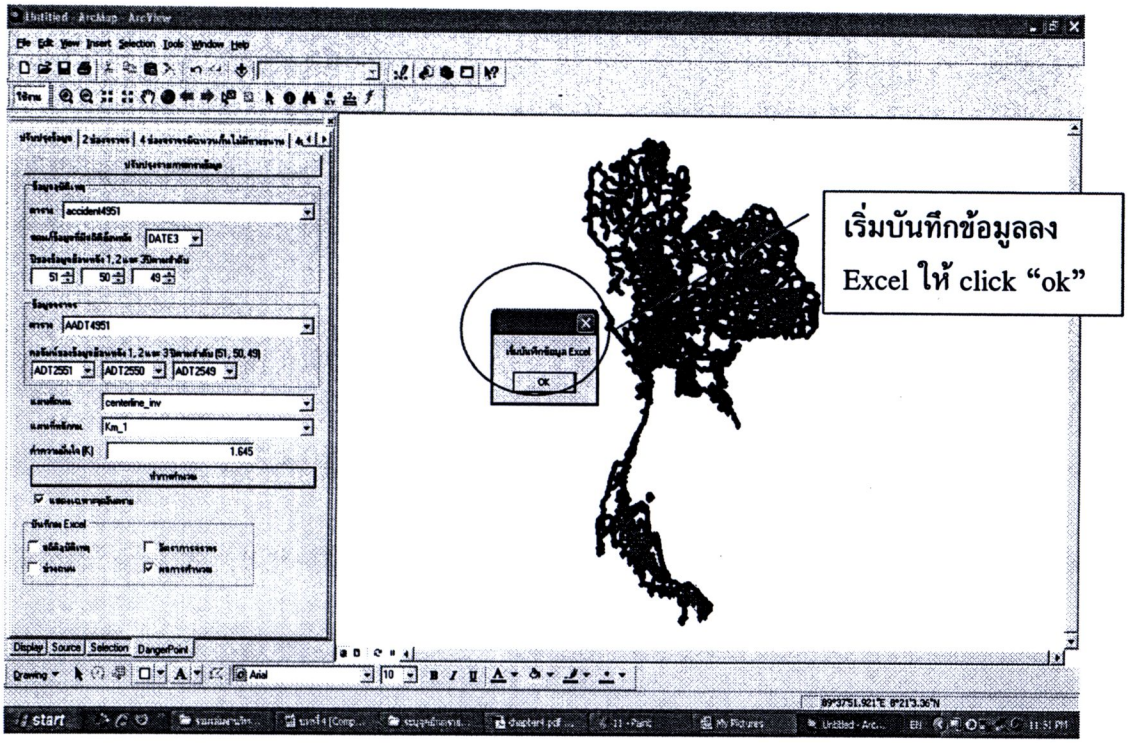

ภาพที่ 4.11 แสดงขั้นตอนหลังจากเริ่มคำนวณ

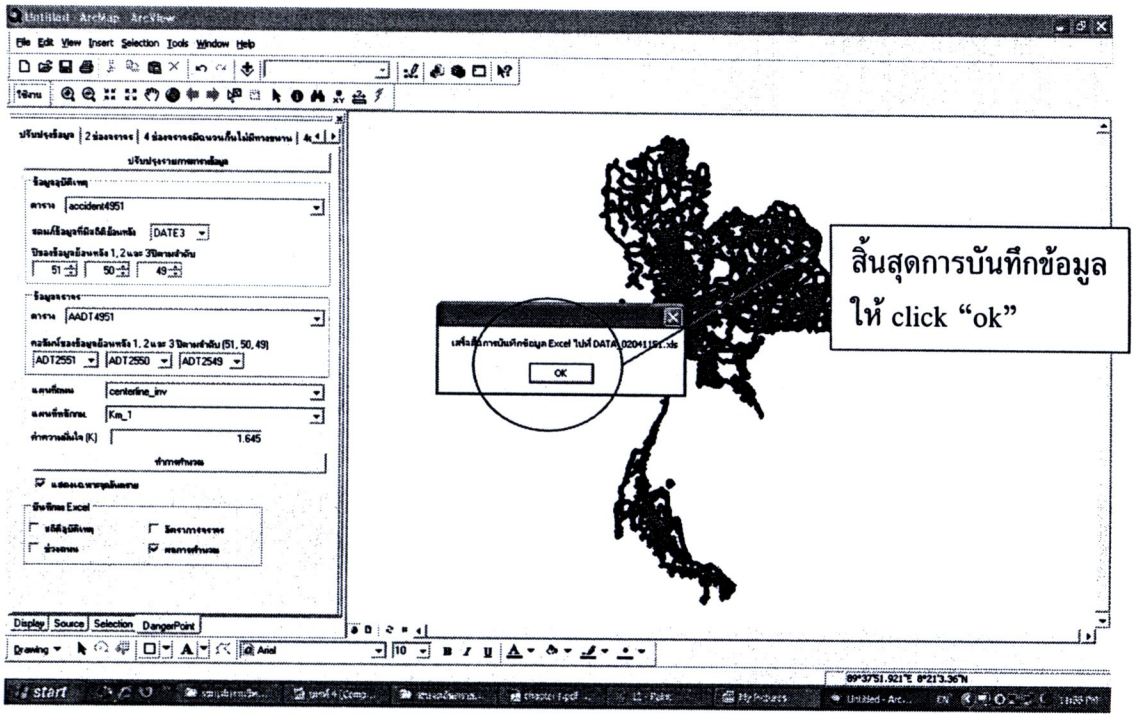

ภาพที่ 4.12 แสดงขั้นตอนหลังจากสิ้นสุดการประมวลผล

4.2.3.3 การเรียกดูข้อมูลที่ได้จากการคำนวณ

การเรียกดูข้อมูลมูลที่ได้จากการคำนวณนั้นสามารถเลือกไปที่เมนูบาร์ข้อมูลทั้ง 9 ชุด ผลการเลือกชุดข้อมูลของแต่ละชุดข้อมูลจะแสดงเป็นตารางข้อมูลเรียงลำดับจากถนนช่วงที่มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุสูงที่สุดตามลำดับ และเลือกดูข้อมูลจุดอันตรายโดยเลือกไปที่ตารางข้อมูลของจุดที่แสดง โปรแกรมจะทำการขยายรูปภาพด้านขวามือของโครงข่ายทางหลวงไปยังเส้นทางที่ถูกระบุว่าเป็นจุดอันตราย ดังรูปที่ 4.13 หลังจากนั้นก็เลือกดูรายละเอียดของเส้นทางโดยเลือกไปยังปุ่ม Identify และ click ไปยังจุดนั้น ๆ ดังรูปที่ 4.14

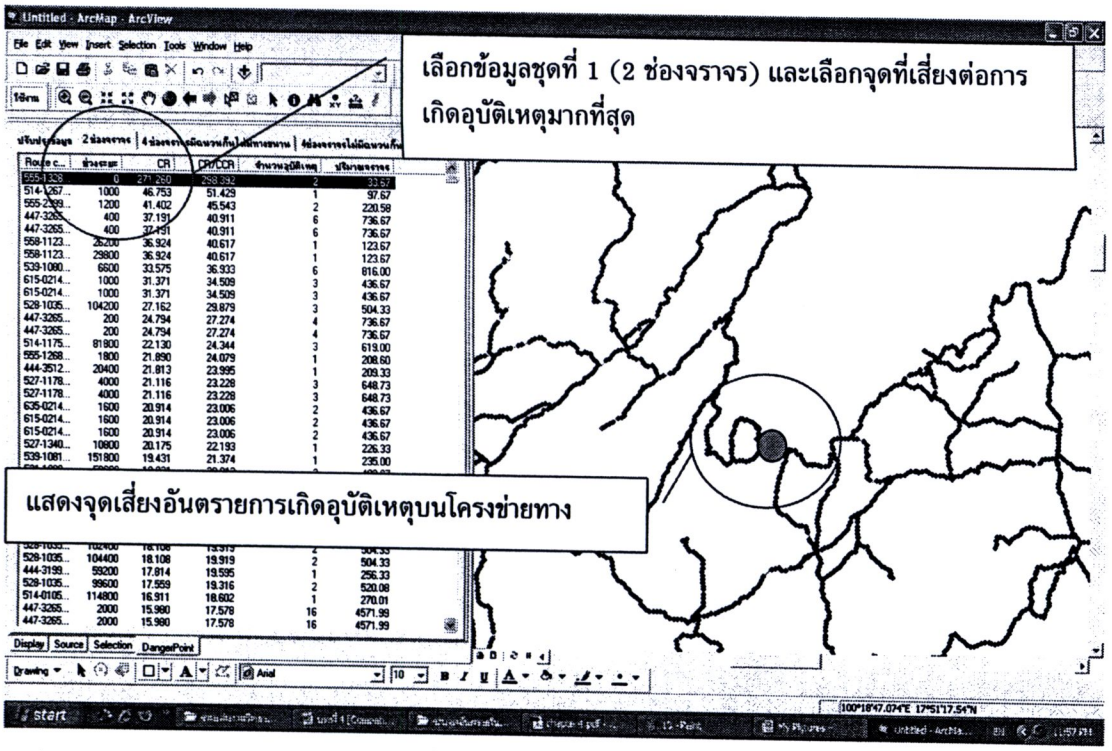

ภาพที่ 4.13 แสดงการเรียกดูจุดอันตรายบนโครงข่ายทางหลวง

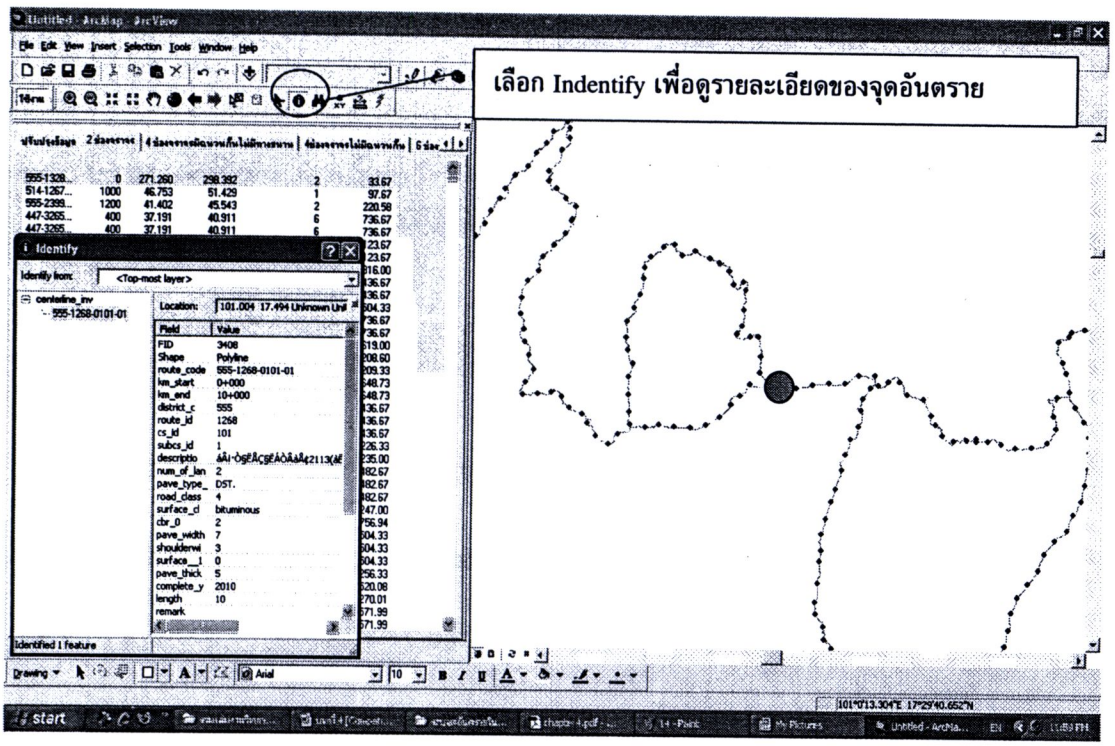

ภาพที่ 4.14 แสดงการเรียกดูรายละเอียดของจุดอันตรายจากอุบัติเหตุ

4.2.3.4 การแสดงผลข้อมูล

การแสดงผลข้อมูลสามารถแสดงในรูปแผนที่และตารางบนจอภาพ และแสดงข้อมูลในรูปของเอกสาร Excel สามารถปริ้นข้อมูลออกมาดูได้

4.3 สรุปวิธีการวิจัย

จากการรวบรวมองค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมที่สามารถคำนวณหาจุดอันตรายบนทางหลวงในประเทศไทยด้วยวิธีอัตรายการเกิดอุบัติเหตุวิกฤต และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปยังแผนที่สามารถใช้กับโปรแกรมสำเร็จรูป ArcGIS ได้โดยการเขียนโปรแกรมด้วยภาษา C* โดยโปรแกรมที่ถูกพัฒนาขึ้นมี 3 ส่วนสำคัญคือ

(1) ส่วนของการนำเข้าข้อมูล ข้อมูลที่จะนำเข้ามาใช้กับโปรแกรมต้องอยู่ในรูปของไฟล์ฐานข้อมูลที่มีการจัดตารางต่าง ๆ เป็นลักษณะที่ใช้ในการวิจัย โดยอยู่ในรูปของไฟล์ที่มีนามสกุล ".dbf" ส่วนโครงข่ายทางหลวงหากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่าง ๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพของถนนที่เปลี่ยนไป สามารถแก้ไขข้อมูลต่าง ๆ ได้จากไฟล์ฐานข้อมูลที่มีอยู่แต่ให้ใช้ code เช่นเดิม

(2) ส่วนของการประมวลผล การประมวลผลนั้นโปรแกรมจะทำการแบ่งถนนที่คำนวณเป็นทุก ๆ 200 เมตร และนำเฉพาะช่วงที่เกิดอุบัติเหตุมาคำนวณ และปริมาณจราจรเฉลี่ยจากจุดที่ทำการสำรวจ จากนั้นโปรแกรมก็จะทำการคำนวณตามสูตรที่ได้เขียนขึ้นมา

(3) ส่วนของการแสดงผล หลังจากประมวลผลแล้วโปรแกรมจะแสดงผลทางโปรแกรม ArcGIS และในรูปแบบของเอกสาร Excel